

משנה ראשון שלמה גליון

מתוך שלש אוצרות תורתו ושיעוריו של מורנו גאון ישראל ליוון עשיר תוכן לשולחן השבת

רבינו שלמה יהודה בארי שליט"א

פרשת בשלה תשפ"ו • 264

ניתן להאזין לשיעורים של הגאון הינוקא, וכן עדכונים על הנעשה בבית מדרשו,

ב"קו הינוקא" 03.550.2228

ליקוטים על פרשת השבוע משולחן תורתו של רבנו שליט"א

פנינים על הפרשה

יום השביעי

ובאופן נוסף ביאר היפה תואר (בשמ"ר שם), שהיה הנס בזה שנשתנה יסוד המים בשורשו ועיקרו, וכמו שדרשו במדרש שוחר טוב (תהלים קיד, אות ט) מה שכתוב (תהלים קיד, ג) "הים ראה ויננס הירדן יסוב לאחור", שכיון שראה הירדן את הים בורח, ברח אף הוא, כי כאשר ברח ראש האומנות ברח כל האומנות. וכבר כתב כן המהר"ל בגור אריה (יד, כא), וביאר שזה בדומה ללב האדם, שכאשר נלקה הלב שהוא יסוד כל האיברים נלקים עמו הכל, וכמו כן כאשר בקע הקב"ה את הים שהוא יסוד כל המים נלקו כל המימות עמו. ובספר גבורות ה' (פרק מ) ביאר המהר"ל עוד, שבמכות שהיו על הים נחשב שלקה העולם כולו, וכאילו אין עוד ים בעולם, ולכך היה קריעת ים סוף ביום השביעי לצאת ישראל ממצרים, כי העולם נכלל בשבעה, כנגד שבעת ימי בראשית, לכך היה קריעת ים סוף כאשר באו ישראל כלל מצאיות כלל העולם כולו הנכלל במספר שבעה, ואז יצאו לחירות מן החומר לגמרי וזכו לשלימות הצורה.

על ימים יסדה

ובספר עוללות אפרים (ח"ב, מאמר קיז) ביאר זאת עוד, שהוא שאמר ישעיה (יא, טו-טז) בנבואת אחרית הימים "והחרים ה' את לשון ים מצרים והניף ידו על הנהר בְּעֵינָם רוחו והכהו לשבעה נחלים והדריך בנעלים, והיתה מסילה לשאר עמו אשר ישאר מאשור כאשר היתה לישראל ביום עלותו מארץ מצרים", שלעתיד לבוא יבקע ים סוף לישראל לשבעה נחלים כפי שהיה בצאתם ממצרים, וביאור הדברים, שבקריעת ים סוף בקע הקב"ה לישראל את ים החכמה ועשה להם בו דרך ומסלול שיהיו ראויים להשיג בחכמת התורה הקדושה, ויהיו יכולים ליכנס לארץ ישראל שאוירא מחכים בחכמת התורה כמו שאמר רבי זירא במסכת בבא בתרא (בדף קנח ע"ב), והוא מה שמקיפים אותה שבעה ימים, כמו שדרש רב דימי בשם רבי יוחנן במסכת בבא בתרא (בדף עד ע"ב) מה שכתוב בשבחה "כי הוא על ימים יסדה ועל נהרות יכוננה" (תהלים כד, ב), שאלו הם שבעה ימים וארבעה נהרות המקיפים את ארץ ישראל (כמו שמנו שם שמותיהם). וכן הוא בירושלמי כלאים (פ"ט, ה"ג) וכתובות (פ"ב, ה"ג), ואמר רבי רחומאי בזהר חדש רות (דף צג ע"ב) שכל שבעת ימים הללו נכנסין לים הגדול שהוא ים האוקיינוס, זה למטה מזה עד התהום, והם כנגד שבעה מיני חכמה. והוא מה שנבקעו אז כל מימות שבעולם, שנגלתה לישראל דרך החכמה בכל שבעת מיני החכמות שכנגד שבעת הימים שבעולם, לילך ולהתעלות בהשגת חכמת התורה הקדושה. וכבר אמר כן רשב"י בתיקוני זוהר (בתיקון כא, דף מג ע"א) שבגאולה האחרונה יהיה ענין קריעת הים בכך שיתגלו סודות ים התורה.

מסוף העולם ועד סופו

וַיִּלְךָ ה' אֶת הַיָּם בְּרוּחַ קָדִים עֶזָה כָּל הַלַּיְלָה וַיִּשָּׂם אֶת הַיָּם לְחַרְבָּה וַיִּבְקְעוּ הַמַּיִם (יד, כא). פירש רש"י (יד, כא) שנבקעו כל מים שבעולם, והוא כמו שדרשו זאת במכילתא (פ' בשלה, מס' דויהי ד) ובשמות רבה (כא, ו) ממה שנקט הכתוב 'ויבקעו המים', ולא 'ויבקע הים', ללמד שכל מים שבעולם נבקעו, ואף המים שבבורות ושבשיחין ושבמערות ושבכד ושבכוס ושבצלוחית ושבחבית שבכל מקום ומקום, ורמז זאת הברכת פרץ (יש' פ' בשלה) בתיבות 'הים לחרבה ויבקעו המים' העולים כמנין 'כל מים שבעולם' (עם הכולל), ויש לרמז זאת עוד בתיבות 'ויבקעו המים' העולים כמנין 'כל מים בעולם' (עם הכולל). וביארו הצידה לדרך (יד, כא) והשפתי כהן (יד, כא) והיפה תואר (בשמ"ר שם) שעשה כן הקב"ה בכדי לפרסם הנס בכל העולם. ובפירוש זה ינחמנו על המכילתא (שם בפ' בשלה, מס' דויהי ד) כתב עוד, שהיה זה בכדי להגדיל הנס ולהודיע הדבר בכל העולם, אפילו במקומות שלא היה שם ים או נהר, ובזה תפול פחד היהודים עליהם, וכנאמר בזה (טו, יד) "שמעו עמים ירגזון חיל אחז יושבי פלשת". וכבר אמרו כן במכילתא (פ' יתרו, מס' דוישמע א) שבשעה שנקרע ים סוף נשמע הדבר מסוף העולם ועד סופו, כנאמר (יהושע ה, א) "ויהי כשמוע כל מלכי האמורי... וכל מלכי הכנעני... וימס לבבם ולא היה בהם עוד רוח מפני בני ישראל". וענין זה אמרו במדרש ויושע (אוצר מדרשים ח"א, עמ' קנ) שכיון שנבקע הים נשמע שמועתו מסוף העולם ועד סופו, וגבהו המים אלף ושש מאות מיל, ונבהלו כל העולם ואחזתם אימה ורעדה.

מלפני ארון חולי ארץ

וטעם נוסף כתבו האלשיך (יד, כא) והיפה תואר (בשמ"ר שם), שהיה זה בכדי שלא יטעו האומות לסבור שהיה זה בדרך הטבע, כמו שטעו המצריים כאשר ראו שנשבה רוח קדים עזה כל הלילה וסברו שמחמתה נתייבש הים לחרבה, כמו שכתב הרמב"ן (יד, כא), אבל כאשר נבקעו כל מימות שבעולם ללא שום סיבה טבעית, נוכחו וידעו כולם שיד ה' עשתה זאת לישראל, והמב"ט בספר צפנת פענח (דרוש ב' לפ' בשלה) כתב עוד, שאם היה נודע הדבר לעמים כולם מפי השמועה לבד, היו מתחכמים למצוא איזו סיבה טבעית שגרה לזה, ורצה הקב"ה להראות מניסיו ונפלאותיו גם לעיני העמים בקצוי ארץ וים רחוקים, ולכן הראה להם זאת במימות שאצלם וידעו שאין זה בסיבת הטבע, שהרי טבע קצוות העולם משתנים ומתחלפים, ועל זה אמר הכתוב (תהלים קיד, ה-ז) "מה לך הים כי תננס הירדן תסוב לאחור... מלפני ארון חולי ארץ", שמתוך שיראו שגם הירדן סב לאחור ידעו ויבינו שרק בורא העולם ומחוללו סתר ושינה בזה את דרך הטבע.

זאלה יעמדו על הברכה

לעילוי נשמת:
גאולה בת דינה,
דוד ורות בני חנה,
ראו דוד דרור בן רוגית,
אבי אברהם בן עליזה,
לרפואת: דוד בן שרה

לפניות והקדשות

מוקד טלפוני: 03-3765444
זמן בימים א' - ה' בין השעות 9:00-20:00
דוא"ל: contact@hayanuka.com
לקבלת הגליון במייל: gilyonot@hayanuka.com
יד' להועיל: בנק מזרחי טפחות | סניף 417 | מס' חשבון: 521025

זמני השבת

רבו תם	צאת שבת	כניסת שבת	זמני השבת
18:24	17:47	16:36	ירושלים:
18:19	17:45	16:54	בני ברק:
18:19	17:46	16:54	חיפה:
18:23	17:48	16:56	באר שבע:

תורת שלמה

מאמרים משיעוריו הענפים של רבנו שליט"א

"ואביו שמר את הדבר" חלק ד'

(בראשית לו, יא)

משיעור ליל ו', כ"ט בסליו, גר חמישי דחנוכה תשפ"ו, בעיר ואם בישראל אשקלון, במקהלות עם רב, רבנים ותלמידי חכמים חשובים

א

ענין חטא מכירת יוסף שנועץ שורשו בעוון הגזל בא לכדי תיקון מתוך עסק הברכות שתיקנו חכמים לברך על דבר וענין שנהנים או מהעולם הזה, שבזה מתקיים הכתוב במשלי (י, ו) "ברכות לראש צדיק", שעולים ונכללים השפע והברכה שנתן לנו הקב"ה בעולם, בשורשם הנועץ במידת 'צדיק ח"י' עלמין, כמו שאמר רשב"י בזהר בראשית (בדף רלה ע"ב) ובעוד מקומות, שהיא מדרגת יוסף שנעשה בקדושתו וצדקתו מרכבה למידת היסוד. כי הנה אמרו במסכת ברכות (בדף לה ע"א וע"ב) שאסור לאדם שיהנה מן העולם הזה בלא ברכה, וכל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה מעל, וכאילו נהנה מקדשי שמים, וכאילו גזל להקב"ה וכנסת ישראל, שקודם הברכה מתקיים הכתוב (בתהלים כד, א) "לה הארץ ומלואה", שכל השפע והברכה שבעולם של ה' ב"ה הם, וכל הנהנה מהם הרי הוא כנהנה מקדשי שמים, ואחר הברכה מתקיים הכתוב (בתהלים קטו, טז) "והארץ נתן לבני אדם", שניתנה רשות לבני אדם להנות מכל השפע והברכה אשר על פני האדמה.

ומה שאמרו שזהו כמעילה וכנהנה מקדשי שמים, הוא כענין שאמר ריש לקיש בבראשית רבה (טז, ב) שלא היה העולם ראוי להשתמש בזה, כי נברא הזהב רק בשביל בית המקדש, כנאמר (בבראשית ב, יב) "וזהב הארץ ההיא טוב", ש"טוב" הוא בית המקדש, כנאמר בו (בדברים ג, כה) "ההר הטוב הזה והלבנון". כי בכלל הזהב נכללים כל עניני הערך והממון שבעולם איתם יכולים בני אדם להשיג כל חפצם כרצונם, ועל אף שנתן הקב"ה לבני האדם רשות להשתמש ברכושם וממונם כפי חפצם ורצונם, הנה ציינו כנגד זה רבות להעלות ממשלח ידו אל בית המקדש, וכגון קדשי חובה ומעשר שני וכיוצא, והעולה על כולנה הוא עצם מצוות בניית בית המקדש וכליו בכל דקדוקיהם ופרטיהם, שצריכים להזיל בזה כל אשר ביכולתנו לפאר ולרומם את בית אלהינו בתכלית הפאר וההדר, ובכל זה מתקיים בנו הכתוב (בדברים ח, יח) "וזכרת את ה' אלהיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל".

ואף כיום שחבר בית מקדשנו בעונותינו, מצוים אנו שלא לעשות כדמות הכלים בהם השתמשו לפני ה' ב"ה בבית המקדש, כמו שהזהירנו הקב"ה (בשמות כ, יט) "לא תעשו איתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם", וכלים אלו משמשים הם לפני ה' ב"ה ברוחניות גם כיום, והם מדרגות הצדיקים והקדושים ששולח הקב"ה מדור לדור שיש בכוחם ויכולתם להביא את העולם לתיקון, ובהם הם כלי שרת לגילוי אור האלהות בעולם ככל מיני וסוגי כלי השרת ששרתו לפני ה' ב"ה במקדש, כל כלי לפי בחינתו בעסק גילוי אור האלהות, ובהם ועל ידם עושה הקב"ה ניסים לישראל, ובפרט בענין הגילוי שמצד המנורה הטהורה, שהוא מה שמגלים ומפרסמים צדיקים אלו לעולם כולו את השגחת השי"ת על עמו ישראל בכל עת צרה וצוקה, שלא עזבנו ולא יטשנו לעולם.

וגילוי זה שמצד המנורה הטהורה היא ענין מדרגת יוסף שנעשה בקדושתו וצדקתו מרכבה למידת היסוד הנקראת 'צדיק ח"י' עלמין' כמובא בזהר בכמה מקומות (וכגון בזהר בראשית דף כה ע"ב), שזהו בסוד המנורה הטהורה שהיתה לכתחילה מזהב טהור ושיעור גובהה ח"י טפחים עם גביעיה כפתוריה ופרחיה, ובענין המנורה הטהורה מתקנים אנו לעוון הגזל שנעשה בחטא מכירת יוסף, שעיקר הכל הוא מה שעכבו בעדו מתוך כך מעסק גילוי אור האלהות כפי שחפץ ורצה מאד. ובה מתקיים בנו מה שכתוב לאחר הברכה 'הארץ נתן לבני אדם', שנמשכת הברכה לעולם ממידת 'צדיק ח"י' עלמין' שמצד מדרגת יוסף, ואין אנו כגוזלים ומועלים בכל השפע והברכה שמשפיע הקב"ה בעולם.

ב

והוא שאמרו בקהלת רבה (א, לד) שאין לך קשה מכל העוונות כעוון הגזל, והוא מקטרג בראש כולם, והוא מפני שבעוון זה נזכר לפני הקב"ה חטא מכירת יוסף, שנתעוררים בזה המקטרגים וטוענים כלפי שמיא שיש לנו לשוב בתשובה על חטא זה ולקיים בזה "והשיב את הגזלה אשר גזל" (ויקרא ה, כג). ועל זה נידון האדם בתחילה כאשר עולה נשמתו למקום גניזתה אחר מלאת שנותיו עלי אדמות, שדורש וחוקר הקב"ה את האדם אם נתן ליבו ודעתו להבין הפנימיות שעוסקים צדיקים אלו לגלות בעולם, כמו שאמר רבא במסכת שבת (בדף לא ע"א) שבשעה שמכניסים את האדם לדינו בבית הדין של מעלה, שואלים אותו בין הדברים 'נשאת ונתת באמונה', שנגלה לו אז בעמדו בבית דין של מעלה שכל הדרך לבוא לגאולה תלויה בתיקון עוון הגזל והמשא ומתן באמונה, שהוא ענין התיקון שבברכות הנהיין, שיש לנו להביא לכדי הכתוב 'ברכות לראש צדיק' ולא נבוא לענין הגזלה והמעילה כאמור.

ולזה יש לנו לדקדק בכל עניני ברכות הנהיין שיעלה בזה השבח והעילוי לפני הקב"ה בתכלית הפאר וההדר כראוי, ובה מתקיים ענין הכתוב במשלי (כה, כ) "איש אמונות רב ברכות, ואין להעשיר לא ינקה", שעל ידי הדקדוק בברכות הנהיין זוכה האדם ליטול את השפע והברכה שבעולם הזה מתוך שנחשבים משאו ומתנו שבעולם שהם מצד האמונה, ובענין הכתוב לאחר הברכה 'והארץ נתן לבני אדם'. ובה נוטל הוא גם את הברכה של העולם הבא הנכללים בברכות יצחק, שמסרם יעקב סוף דבר ליוסף ובאו אצלו ברכות אלו לכדי גילוי, וכמו שברך יעקב את יוסף לפני מותו "ברכות אביך גברו על ברכות הורי... תהיין לראש יוסף" (בראשית מט, כו), שהיא ברכה ללא מצרים כמו שפירש רש"י (שם), ובה מתגברים האש והלהבה שמצד יעקב ויוסף לכלות כל כח בית עשוי שנמשלו לקש, ובענין הכתוב בעובדיה (א, יח) "והיה בית יעקב אש, ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש, ודלקו בהם ואכלום, ולא יהיה שריד לבית עשוי כי ה' דיבר".

ג

אבל כאשר מקלקל האדם חלילה בענין הגזל והברכות, מגביר הוא בזה כוחו של עשוי הרוצה ליטול הברכות מחזקת יעקב, מתוך שטוען הוא שלו ראוייה הבכורה ולכן שלו הם הברכות. כי הנה מתוך שמכר עשוי בכורתו ליעקב היו שייכות הברכות ליעקב, אלא שהיתה לו בזה לעשיו טענת חזקת בברכות, שמא לא קנה יעקב את הבכורה מאחר שלא באו לעולם כל ברכותיה וסגולותיה של הבכורה, וכל מה שמכר לו הבכורה היה זה כדבר שלא בא לעולם. ומלבד זאת טענתו בפיו שבו ראוי שיתקיים 'ברכות לראש צדיק', מאחר שכיבד לאביו מאד, שהיה נכנס אליו עם בגדי החמודות שהיו לו לאדם הראשון והיה מצוייר עליהם כל מעשה בראשית, ובה נדמה היה לעשיו שמתוקן הוא במדרגת הראש והמחשבה, כי סבר ששלם הוא בכל עניני כיבוד האב והאם, שהם מדרגות הראש כנודע, וכפי שאכן נתגלגל ראשו סוף דבר לקבורה במערת המכפלה כאשר ערף חושים בן דן את ראשו, שזכה לזה עשוי מפני שהיה זהיר במצות כיבוד אב ואם, ובה טעה עשוי וסבר שהוא הראוי לענין הברכות, כי ענין זה של מדרגת הראש ותיקון וטהרת המחשבה הוא הכלי לברכות כולם.

ובאמת טעה עשוי בכל זה, כי אחר שהעמיד יעקב את יוסף ומסר לו הבכורה שוב לא יכול היה עשוי לקלקל לעולם בענין הבכורה והברכה, ועל כך העידה התורה גבי יעקב "ואביו שמר את הדבר" (בראשית לו, יא), שבכל תהלוכותיו ורמזיו של יוסף שמר ונצר יעקב 'הדבר' בליבו, הוא דבר הברכות שברכו יצחק ומסרם והמשיכם יעקב שיהיו שרויים אצל יוסף, כי ידע יעקב שרק הוא שזכה בקדושתו וצדקתו להיות מרכבה למידת היסוד בשלמות, הוא שיכול לגלות כל חפץ ליבו ורצונו של יעקב בכל גילוי המלכות ועליית ותיקון השכינה שלא תפסק לעולם, ובענין שקראה רחל אימו שמו 'יוסף' על שם ש"יוסף ה' לי בן אחר" (בראשית ל, כד), שהוא ענין תוספת הקדושה שמצד מדרגת יוסף. ועל ענין המשכת הברכות לכל הדורות רודף עשוי את יעקב בארבע מאות איש אשר עימו, שרוצה הוא להתיש בזה כוחו של יעקב וליטול ממנו הברכות, אמנם סוף דבר הבטיחנו הקב"ה 'והיה בית יעקב לאש ובית יוסף להבה ובית עשוי לקש', ש'בית יעקב ו'בית יוסף מרמזים הם לכל הדורות העתידיים לבוא, שנוטלים בית יעקב ובית יוסף שבכל דור ודור את האש שמצד החכמה והמוחין ואת הלהבה שמצד קדושת הברית ואור הנשמה, בזה זוכים הם לירש לכל הברכות של שני העולמות בכדי לבוא בהם ועל ידם לעסק תיקוני השכינה בשלמות, ובית עשוי נוטלים לעומתם את ענין הקש הריק ומרוקן מכל תכלית וברכה, ולא נשאר מהם מאומה.

ומה שמייטללים אנו מגלות אל גלות ויורדים מדחי אל דחי מתוך שנסתר מאיתנו אור פני ה' ב"ה באורך גלותינו, הוא מפני הקטרוג שבעוון הגזל המתעורר בענין מכירת יוסף, שטוען המקטרג שחי שלנו לקיים בזה 'והשיב את הגזלה אשר גזל' ולשלם על כך תשלומי כפל, ובה מתגבר כח בית עשוי מצד אותה המדרגה שהיתה לעשוי בחיצוניות בענין כיבוד האב, שטוען הוא בזה שאין ראוייה לנו הבכורה ולכן לו ראוייה הם הברכות. אמנם על אף הסתר הפנים שבכל הדורות בוודאי לא עזבנו ולא יטשנו הבורא ב"ה, ותמיד מליץ הוא זכות בעדנו ומוכיח ומראה למקטרגים אלו שכל ענין זה שהיה עשוי מכבד כביכול לאביו ואימו היה זה רק מצד השכל והחיצוניות, אבל יעקב לעומתו שלם היה בכל שלמות בענין כיבוד האב והאם, כי היה מוציא מן הכח אל הפועל כל חפצו ורצונו האמיתי של יצחק. היינו עשוי היה מכבד ליצחק רק מצד גופו ומצד שהרגיש כמחויב בדבר בכדי להשיב לאביו ולאימו על כל אשר עשו ופעלו עבורו בכל משך ימי חייו, אבל יעקב היה מכבדו בפנימיות וביראה ואהבה יותר ויותר, עד שהמשיך כל חפצו ורצונו של יצחק לדורות העתידיים כולם, שהוא עסק גילוי התורה בו עוסקים הצדיקים שבכל הדורות, שממשיכים ומגלים תמיד לאור האלהות בעולם כולו, ומתוך כך קְלָקָט וּמְכַנְנֵת השכינה תחת כנפיה את נשמות הגרים שעמדו מהר סיני ובאו ונגלו באותו דור בו בא עתם וזמנם להתגלות בקדושת ישראל, ועוסקים גרים אלו להמשיך הלהבה בעולם, וכדוגמת שמעיה ואבטליון

אנו בזה לפני הקב"ה את הנשכחות, את הזמנים שהיו ישראל מאוחדים בצוותא, זוהי פנימיות החשיבות והמעלה של הברכה והשבח לה' ב"ה מתוך רבוי עם.

והוא גם פנימיות הטעם שבכדי לתקן לומר הלל על איזה נס והצלה הנעשה לכלל ישראל בכל דור שהוא צריך עבור זה שיהיו רוב ישראל על אדמתו, כמו שכתב בעל הלכות גדולות (בס' טו הלכות לולב, עמ' 87) שצריך בעבור זה שיהיו מכוונים כל ישראל יחדיו בעת הישועה מאותה הצרה, וזהו כדעת רב נחמן במסכת מגילה (דף י"ד ע"א) וערכין (דף י"ב ע"ב) שתקנת ההלל תלוי בישראל, וכאשר יושבים ישראל על אדמתם שורה השכינה רק בארץ ישראל, שהיא מקום קדושה, ולכן מתקנים אמירת הלל רק על נס שבארץ ישראל, אמנם כאשר גלו ישראל מארצם אומרים הלל גם על נס שבחוצה לארץ הנעשה לכלל ישראל, וכן היה בימי מרדכי ואסתר שלא ישבו רוב ישראל על אדמתם ותקנו אז לקרוא את המגילה תמורת ההלל על נס הפורים שהיה בחוצה לארץ, וכמו שביארו כל זה המהרש"א שם במסכת ערכין (בדף י"ב ע"ב) והמנחת חינוך (במצוה רפד ס"ק ו, בקומץ המנחה). וטעם תקנת ההלל בימי החנוכה הוא מפני שבימי חשמונאי ישבו רוב ישראל על אדמתם כמו שכתב הטור בהלכות ארץ ישראל (דין חיוב חלה אות ט), שרק באופן זה מתקנים חכמים אמירת הלל על נס של כלל ישראל.

ועל אף שכתב החתם סופר בתשובותיו (יו"ד סוף ס' רלג) שחיוב קריאת המגילה בימי הפורים ואמירת ההלל בימי החנוכה הוא מדאורייתא, וכמובא במסכת מגילה (בדף י"ד ע"א) שדרש רבי חייא בר אבין בשם רבי יהושע בן קרחה את חיוב קריאת המגילה בפורים בקל וחומר מיציאת מצרים, שמה כאשר יצאו ממצרים מעבדות לחירות נצטוו לומר שירה, בפורים שיצאו ממיטה לחיים לא כל שכן, ולימוד בקל וחומר הוא חיוב מדאורייתא, עם כל זה נוקטים אנו כדעת בעל הלכות גדולות שאין זה דאורייתא מפני שצריך בעבור זה שיהיו רוב ישראל על אדמתו.

ו

וכלל הענין הוא, שבכדי שנבוא לתכלית מעלת השבח והתרוממות מלכותו של ה' ב"ה, צריך שיהיו רוב ישראל על אדמתו, שיהיו בצוותא חדא בארץ ישראל, ולכן אף על ניסים גדולים ועל התקומה הגדולה שיש לישראל בכך שנמצאים אנו בארץ ישראל, קשה לומר שיהיה אפשר לברך על ההלל, אחר שאין רוב ישראל על אדמתו, וזאת מלבד מה שהיו הניסים באתכסיא ולא היו מגולים, כי בכדי שתהיה תשועה שלמה שנוכל לתקן עליה הלל בברכה צריכים שיהיו רוב ישראל על אדמתו ויהיו ניסים גלויים ולא יהיו נרצחים מתוך מציאות זו, ואיך נוכל לומר הלל כאשר יש צרות וצער לישראל. שהרי גם בימי הפורים לא תקנו חכמים לומר הלל בברכה מפני שלא היתה אז הגאולה שלמה ונתונים היינו עדיין תחת עול מלכי האומות, כמו שאמר רבא שם במסכת מגילה (דף י"ד ע"א) וערכין (דף י"ב ע"ב), כי היה אז הנס מכוסה ונסתר, וכענין שנקראה המגילה 'מגילת אסתר', שְׁמִיגְלָה היא את הניסים שהיו מוסתרים ומכוסים, אם כן איך יתקנו לומר על כך הלל עם ברכה, ולכן תקנו חכמים לקרוא את המגילה תמורת ההלל. מה שאין כן בחנוכה תקנו חכמים לומר הלל בברכה מפני שהיתה תשועתם זו שלמה, שנצחו בני חשמונאי את הַיְּנָיִים ולא היה המשך של מיתה ורציחות בישראל.

ועתה שנמצאים אנו בגלות ומצפים לגילוי של ה' ב"ה, הנה מתוך שמתקבצים ישראל ברוב עם אומרים אנו לקב"ה שרוצים אנו להמליך אותו ונחפצים אנו לשבח ולהודות לו, ובכל זה מזכירים אנו לה' ב"ה את זמן הגאולה ואת הרצון שלנו לבוא להקריב לפניו הקרבנות ולעבוד לפניו בבית המקדש ברוב עם מקהל ישראל, ובזה מעוררים אנו הרחמים לפניו שיחיש לגאלנו מהרה ברחמים גדולים. כי בית המקדש בתיקונו הוא הדבר האהוב ביותר לפני הש"ת, וכך הוא בכל ענין המזכיר לפניו את הכהנים בעבודתם לפניו יתברך, ששואל הקב"ה כביכול מי ישיח ויזכיר לפני את הבית שלי, ואת הכהנים והלוויים, ואת התפילות של ישראל שהתפללו לפני בבית במקדש, והוא כשואל תמיד כביכול, בְּנֵי, היכן אתם, כהני, היכן אתם, וכעין ששאלה כן השכינה כאשר יצאה מבית קדשי הקדשים, כמובא באיכה רבה (פתיחתא כד) שהיתה הולכת ומבכה ושואלת כן אחד לאחד עד שנפרדה עזבה ופרשה כנפי השכינה ועלתה למרום והסתלקה למעלה למעלה, ואמר רבי יונתן שם באיכה רבה (פתיחתא כה) ששלוש שנים ומחצה היתה יושבת ומכרזת וצועקת שהשכינה ומחכה שמא יעשו ישראל תשובה ויגאלו, וכיון שלא עשו תשובה עלתה ונסלקה למרום. ובזה למדים אנו כמה ה' יתברך מחכה לישראל שיתקבצו ברוב עם ויזכירו לפניו את ימי בית המקדש וזמן הגאולה, ובזאת צריכים אנו להתבונן כעת כאשר מקובצים אנו יחדיו ומבקשים את ה' יתברך, ומתפללים אליו, ושיבים בתשובה שלמה, ונוהרים על כבודו של הקב"ה הניכר על ידי תלמידי חכמים וקדושים וצדיקים, שזהו כבודו של הש"ת, ובכל זה מראים אנו להקב"ה שחפצים ורוצים אנו לשמור את דרך ומסורת התורה, ואת הכבוד של התורה, ומזכירים ומעוררים אנו בזה את הבורא ב"ה שיחיש לנו הגאולה, שנזכה לראות בעבודת המקדש כתיקונו.

המשך יבוא בשבוע הבא אם ירצה ה'

שהיו מבני בניו של סנחריב ולימדו תורה לרבים כמובא במסכת גיטין (בדף נז ע"ב) וסנהדרין (דף צו ע"ב), וכן מה שמבני בניו של המן הרשע לימדו תורה בבני ברק כמו שאמר במסכת גיטין (בדף נז ע"ב) וסנהדרין (שם בדף צו ע"ב), ועוד קדושים רבים בני גרים שלמדו ולימדו תורה לרבים והמשיכו התורה לדורות, שכל זה הוא אמיתת תיקון מדרגות הראש והמוחין הנמשכים לשכינה בכל עת, ובזה גוברים בית יעקב ובית יוסף על בית עשוי ומבטלים הם כל אחיזה של עשוי בענין הברכות.

ז

והנה כשם שעוון מכירת יוסף הוא כענין גזל דרבים, אחר שעכבו בעדו מכל אשר חפץ ורצה לעסוק לגלות את אור האלהות לרבים, כן גם התיקון לזה הוא בעסק הברכות המגלות ומפרסמות את כבודו של ה' ב"ה, שהוא ענין הפרסומי ניסא, וביותר כאשר מברכים הברכות במנין עשרה, וכל שכן במעמד רבים יותר, שכלל שנעשה הדבר מתוך ריבוי יותר כן עולה ונתעלה בזה פרסום כבוד ה' ב"ה בחשיבות ומעלה יתרה לעילא ולעילא, כי מתקדש ומתעלה בזה שמו יתברך ברבים, ובזה משיבים את המלכות אל שורשה ומקורה בגילוי הכבוד העליון, וכענין הנאמר במשלי (יד, כח) "כָּרַב עִם הַדְּרַת מֶלֶךְ", שמתוך שמשבחים ומהללים ומברכים הרבים את שמו הגדול של ה' ב"ה נעשה הדר וכבוד למלך ב"ה לעילא ולעילא.

והוא ענין הדקדוק שדנים חכמים כיצד תהיה הברכה והשבח לה' בחשיבות ומעלה יתרה, וכמו שלימדונו במסכת ברכות (בדף מג ע"א) בסדר ברכת היין שבתחילת הסעודה, שאם קובעים ומסבים כולם יחדיו על היין צריך שתהיה הברכה ברוב עם ואחד יוציא את כולם ידי חובה. ובין הבא בתוך הסעודה אמרה המשנה במסכת ברכות (1.10.) שכל אחד מברך לעצמו, ואמר בן זומא שם במסכת ברכות (בדף מג ע"א) שהוא מפני שאין בית הבליעה פנוי, ולכן אפילו הסבו יחד כל אחד מברך לעצמו, וכן פסקו הרמב"ם (בהלכות ברכות פ"ד ה"ב) והשולחן ערוך (באו"ח ס' קעד סעיף ח), והתוספות שם (בדף מג ע"א ד"ה 'הואיל') הביאו בשם יש מפרשים שאם המברך אומר למסובים 'סברי רבותי' והם ישמעו ויכונו לברכה ולא יאכלו אז ויענו 'אמן', אזי אחד מברך לכולם, וכן פסק הרמ"א (שם באו"ח ס' קעד סעיף ח) וכתב שכן נוהגין. וכן פסק השולחן ערוך (באו"ח ס' רצח סעיף יד) גבי ברכת הנר במוצאי שבת, שכאשר יושבים אז הציבור בבית המדרש יחדיו, אחד מברך לכולם על האש, והוא מפני שברוב עם הדרת מלך, וכדעת בית הלל במסכת ברכות (בדף נג ע"ב).

ובכל זה נמצא בענין הברכה שהכבוד הנעשה בה ועל ידה לה' ב"ה כאשר היא ברוב עם ואחד מברך לכולם, עולה היא על הכל בחשיבותה ומעלתה בכל עת ובכל זמן, וכמו שאמרנו בתוספתא ברכות (בפ"ו ה"כ) שעשרה שהיו עושים עשר מצוות, כל אחד ואחד מברך לעצמו, היו עושים כולם מצוה אחת, אחד מברך לכולם, והביאה הרא"ש במסכת פסחים (פ"א ס' י), ומשמע שכן הוא בכל ענין ובכל עת, ולא דווקא בשבתות ומים טובים וכיוצא, שבכל עת מצוה שיש אפשרות שיעשו המצוה ברוב עם בברכה אחת, ראוי שאחד יברך ויוציא את כולם ויענו אחריו הכל אמן, וזהו בחשיבות ומעלה יותר, ומפני שבזה מגדלים ומכבדים ומרוממים את שמו הגדול ואת כבודו של ה' ב"ה. אמנם בענין ברכת הטלית כתב השולחן ערוך (באו"ח ס' ח סעיף ה) שאם שנים או שלשה מתעטפים בטלית כאחת, כולם מברכים, ואם רצו, אחד מברך והאחרים יענו אמן, והשיג בזה הגר"א בביאורו (שם בסעיף ה) שמשמע מדבריו שיותר נכון שיהיה כל אחד מברך לעצמו, וזהו שלא כדברי התוספתא, ולענין הלכה נהגו בענין ברכת הטלית כדברי השולחן ערוך שכל אחד מברך לעצמו, ונכתבו בזה כמה וכמה ביאורים וחילוקים בדברי הפוסקים.

ח

אמנם ההתבוננות והמחשבה בענין השבח לה' ב"ה העולה מעסק הברכה שמדקדקים אנו שתהיה ברוב עם, היא שזהו מפני שכן הוא דרך ותכלית התשובה, שמטרתה היא להביא הנבראים כולם לידע מאמיתת מציאות הבורא ב"ה בכל אשר ברא ויצר ועשה בעולם, וכמו שאמר הרעיא מהימנא בזוהר בא (בדף מב ע"ב) שתכלית הבריאה כולה היא בגין דישתמודעין ליה (בכדי שיכירו את הבורא ב"ה), שיהיו הכל יודעים מאמיתת מציאות הש"ת וגדולת מעשיו בכל העולם, ויבואו להמליך אותו יתברך ולעשות לו נחת רוח. והוא ענין המצוות שנתקנו לפרסומי ניסא לרבים, כקריאת המגילה והדלקת נר חנוכה, וכן כל הברכות והמצוות שאנו מקיימים ברוב עם הדרת מלך, שבזה עולה ונתעלה תכלית המצוה בחשיבות ומעלה יתרה לעילא ולעילא. ומתוך שמתקבצים כך ריבוי עם מישראל יחדיו ומתקיים ברוב עם הדרת מלך, בזה נזכרים אנו לפני הקב"ה ונמשכים רחמים גדולים מלפניו לגאלנו מהרה. שבהתקבצות ריבוי העם לעשות כבוד והדר למלך ב"ה, יש לנו להתבונן איזה מלך רוצים אנו להמליך ואת מי אנו ממליכים, שהרי נמצאים אנו עתה בתוקף הסתר הפנים באורך גלותו ואין גגלה אדונו הבורא ב"ה כמלכנו בראשנו, ואם כן כיצד יעלה אליו בזה כבוד ומלכות כמה שמתקבצים אנו יחדיו בעתים אלו. אלא שכאשר מתקבצים כעת רבים מישראל יחדיו מזכירים אנו בזה לבורא ב"ה את זמן הגאולה שהיינו מתקבצים ברוב עם בבית המקדש, וכן את מעמד הר סיני, ואת התקבצות השבטים ביציאת מצרים ובמדבר, ומעלים ומעוררים

תפלה לשלמה

מתוך הספר "תפלה לשלמה" לרבנו שליט"א

לקבל קדושת השבת

לומר בערב שבת קודש

רְבוּנוּ שֶׁל עוֹלָם, זְכֵנִי לְשִׁמּוֹר הַשְּׁבֵת קִדְשׁ
 כְּהַלְכָתָהּ, בְּמַחְשָׁבָה בְּדַבּוּר וּבְמַעֲשֵׂהָ,
 וְהַצִּילֵנִי בְּרַחֲמֶיךָ מִחֲלוּל הַשְּׁבֵת, וּמִרְאֵית
 חֲלוּל שְׁבֵת, וְאַזְכֶּה לְכַבְּדָהּ בְּכָל מִינֵי כְבוֹד,
 וְלִהְתַּעַנֵּג בָּהּ בְּכָל מִינֵי עֲנָג, וְלִשְׁמַח בָּהּ
 בְּכָל מִינֵי שְׂמֵחָה. אֲנִי זְכֵנִי לְקַבֵּל הַשְּׁבֵת
 בְּקִדְשָׁה וּבְטַהְרָה, וְתַפְשִׁיט מְעֵלִי כָּל בְּגָדֵי
 הַחַל, וְזַכְּנִי לְלִבְשׁ מְלַבּוּשֵׁי קִדְשׁ, וְתַשְׁפִּיעַ
 לִי תוֹסֶפֶת נְפֹשׁ רוּחַ נְשָׁמָה חַיָּה יְחִידָה,
 וְתַגְבִּיהַ נְשָׁמָתִי, וְזַכְּנִי לַעֲלוֹת מְעוֹלָם לְעוֹלָם,
 וְלִקְבֹּלָהּ כְּרְאוּי מִתּוֹךְ שְׂמֵחָה וְטוֹב לִבָּב,
 וְלִהְתַּעַנֵּג בְּשִׁבְתִּי קִדְשׁ, וְלִשְׁמַח בְּשִׁבְתִּי קִדְשׁ.
 אָמֵן נִצַּח סֵלָה וְעַד.

פניני דוד

יסודות ואבני דרך
מתורת מו"ר שליט"א

האם יש מקום להקל לטבול במקוה חם בשבת קודש,
למי שקשה לו לטבול במים קרים?

רבנו הזכיר שעל אף שישנם דעות בראשונים לאסור טבילת טהרה בשבת, שהביא המרדכי במסכת שבת סימן ש"ג בשם ר"י וראבי"ה שטבילה במקוה נראית כרחיצה בכלי בקרקע והיא אסורה בשבת, אבל טבילה בנהר ומעיין מותרת, והתרומת הדשן כתב בסימן רנ"ה שהמנהג לאסור זאת משום שנראה כמתקן במה שהוא נטהר, כיון שלא רגילים כיום לרחוץ בשביל להקר (-לקר הגוף), והמהרי"ל בסימן קל"ו ובתשובותיו החדשות סימן צ"ו הביא שיש שכתבו לאסור בזה משום גזרה שמא יחסט, מכל מקום מאחר ומרן השולחן ערוך בסימן שכ"ו סעיף ח' פסק שאדם מותר לטבול מטומאתו בשבת, הרי שלא חשש לדברי הראשונים הללו, וזהו שלא כדעת הגר"א בביאורו שם, ובמעשה רב סימן קכ"ה, שהחמיר כדעת ראשונים הללו גם בבעל קרי, אך העיקר שאין לחוש לזה, מאחר וכך היה המנהג מימי עולם ומשנים קדמוניות בירושלים, כמו שהעיד רבי יהודה עייאש בשאלות ותשובות בית יהודה חלק ב' סימן ל"ב שכן היו נוהגים רוב התלמידי חכמים שבירושלים, והביאו הכף החיים בסימן שכ"ו סעיף קטן ל"ב, ובקצות השולחן בסימן קל"ג העיד שכן נוהגים כל עדת ישראל, בין הספרדים ובין האשכנזים, וגם הפרושים תלמידי הגר"א. ועל אף שמרן השולחן ערוך לא התיר אלא בבעל קרי, מכל מקום נהגו בכל תפוצות ישראל להקל בזה לכולם. והזכיר רבנו את דבריו החריפים של הרה"ק מקאמרנא בשולחן הטהור בסימן ר"ס סעיף ז', שכתב שמצוה וחיוב לטבול בשבת קודש לפי דברי רבנו האר"י ז"ל בשער הכוונות דרושי קידוש ליל שבת דרוש א' דף ע"ג עמוד א' דבור המתחיל 'ענין הטבילה', ומי שמבטל הטבילה שלא מחמת אונס שרי למקרי ליה עברינא.

וסיים רבנו שמכל מקום במים חמים יש להחמיר שלא לטבול כלל, מאחר ומרן השולחן ערוך בסימן שכ"ו סעיף א' פסק כדברי הרמב"ם בהלכות שבת פרק כ"ב הלכה ב' שאסור לרחוץ כל גופו בחמין גזרה שמא יבוא לחמם מים בשבת, כדעת רבי יהודה בשבת דף ל"ט עמוד ב'. ומכל מקום במים חמימים ופושרים יש להקל, שהרי הקרבן נתנאל על הרא"ש בשבת פרק ב' סימן כ"ב סעיף קטן ק' כתב להתיר בטבילת מצוה אפילו במים רותחים, מפני שגזרת חכמים בזה היא רק על רחיצה ולא על טבילת מצוה במקוה, ולדעת האבני נור באורח חיים סימן תקכ"ו אות י"ב גם טבילה לצורך תוספת קדושה נחשבת כטבילת מצוה, אלא שמכל מקום אין להקל בזה במים רותחים, מאחר שרבים חלקו על דבריו של הקרבן נתנאל, ביניהם הנודע ביהודה במהדורה תנינא אורח חיים סימן כ"ד, שחלק על דבריו בחריפות, וכן דעת החכם צבי סימן י"א, ורבי עקיבא איגר בתשובותיו מהדורא קמא סימן י"ז, ועוד רבים, אבל במים פושרים אפשר להקל במקום הצורך למי שמתקשה, בצירוף דברי הקרבן נתנאל, וכמבואר בחיי אדם חלק ב' כלל ע' אות א' ובמשנה ברורה סימן שכ"ו סעיף קטן ז', וכן דעת רבנו יוסף חיים בשאלות ותשובות רב פעלים חלק ד' באורח חיים סימן י"ב וביוורה דעה סימן ט"ו, ולכן אפשר להקל בזה במקום הצורך כשהמים פושרים ואינם חמים לגמרי.

סיפור לשולחן שבת

מעשה נפלא סיפר פעם רבנו הגאון הינוקא שליט"א מחכמת קדשו של הרב הקדוש רבי דוד משה מטשורטקוב זיע"א, שפעם נכנס אליו עיתונאי שהיה רחוק מתורה ומצוות לתהות על קנקנו, ודיברו על כל מיני חכמות, ונתגלגלה השיחה שדברו על מגדל אייפל שבפריז, ואמר לו הגאון הקדוש שהאדריכל בנה אותו בחכמה נפלאה, ובין הדברים עשה אשנב מיוחד בקומה פלונית בחישוב הנדסי פלאי, שיזרמו ויחדדו בו האור והאוויר בצורה מווסתת למגדל כולו. לשמע הדברים התפלא העיתונאי בקרבו מאד, שפעמים רבות ביקר שם וחקר המגדל לכל מוצאיו ומובאיו, ולא שם ליבו לאשנב זה, ושתק ולא אמר מאומה. ולאחר זמן מה קנה העיתונאי מפה מיוחדת של המגדל עם כל פרטי פרטיו, ואכן מצא בו את האשנב המדובר. כשנוכח כך סערה רוחו ונסע תיכף ומיד לגאון הקדוש כשפליאתו בפיו, מהיכן ידע הגאון דבר זה. והשיב לו הגאון הקדוש בפשטות, שבכל בוקר טרם עומד הוא לברך 'ברכות השחר' מתבונן הוא במה שהוא הולך לשבח להקב"ה שהוא 'מלך העולם', והוא סוקר וצופה מעט על העולם שהוא בא להמליך עליו את הבורא ב"ה, ובתוך כך הוא ראה באחד הפעמים גם את האשנב הפלאי הזה...

סגולות ועצות ייחודיות
שנלקטו מתוך שיעורי רבנו שליט"א

עם סגולה

נגינה

א. רבנו הזכיר שיש להיזהר שלא להיות רגיל לקום ולישון עם נגינת כלי שיר ממש, שהנהגה זו אסורה לדברי כולם, משום שהוא הרגל של ריבוי תענוג (שעל נגינה בכלי, או בפה בסעודת משתה יין, גזרו חכמים לאסור (גיטין ז. רמב"ם תענית פ"ה הי"ד, רש"י גיטין ז. ד"ה 'זמרא'), אלא שמובא בשולחן ערוך (או"ח סי' תקס סעיף א) שנוהגים אנו בזה היתר כאשר אלו שירות ותשבחות להקב"ה, או שזוהי סעודת מצוה, אבל כתבו הפוסקים שיש אופנים בהם נאסרה הנגינה והזמרה לדברי כולם, וכגון להיות רגיל בנגינה בכלי בשעת שינה וקיימה), וכמו שלמדו תוספות (גיטין ז. ד"ה 'זמרא') מהמובא בירושלמי מגילה (פ"ג ה"ב) שמר עוקבא שלח וכתב לריש גלותא (-הממונה מטעם המלכות על ישראל) שהיה יושן וקם מתוך נגינה וזמרה, את הפסוק (הושע ט, ט) "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים", וכן פסקו הטור והרמ"א (או"ח סי' תקס סעיף א).

ב. רבנו הזכיר שכלי הנגינה לא נפגמו בחטא אדם הראשון, ולכן היא מתקנת את חטא אדם הראשון, ומסוגלת לתקן את נשמת האדם ולהחזיר אותו בתשובה שלמה, וכמו שאמר האדמו"ר הזקן זיע"א שניגון אחד יכול להוציא את האדם מהבוץ העמוק ביותר בו הוא שרוי.

ג. רבנו הזכיר שבניגון היוצא מהכלי לבד ללא מילים ישנה קדושה יתרה, כי הדיבור הוא פגום ותלוי בדעת המדבר שלא יתכוין לאיזה כבוד או פניה זרה, אבל הניגון יוצא מכלי, ולכן הוא טהור, שאין מתערב בו שום מחשבה ופניה זרה.